

PTÁCI BOUŘE

EINAR KÁRASON

≡ KNIHA ZLIN

Ptáci bouře

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.knihazlin.cz

www.albatrosmedia.cz

 KNIHA ZLIN

Einar Kárasen

Ptáci bouře – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

EINAR KÁRASON

PTÁCI BOUŘE

Přeložila Marta Bartošková

≡ KNIHA ZLIN

This book has been translated with a financial support from:

ICELANDIC LITERATURE CENTER

Tato kniha vychází s laskavým přispěním
Fondu na podporu islandské literatury.

Zvláštní poděkování
Steinarovi J. Lúðvíkssonovi

V únoru 1959 zastihla několik islandských rybářských traulerů na lovištích u Newfoundlandu prudká bouře. Tehdejší události jsou zárodkem tohoto příběhu. Vyprávění a jednotlivé postavy se ovšem řídí čistě literárními zákonitostmi.

Odsekávat z lodi led se zpočátku může zdát jako nadlidský úkol: Led nejen že vypadá jako sklo, ale je i stejně tvrdý, a když to dojde tak daleko jako na naší lodi, netvoří jako sklíčko tenkou krustu, kterou by hozeným kamenem rozbito každé děcko, stává se z něj obrovitá křišťálová socha, vyboulená a zprohýbaná do všelijakých tvarů, jako by ji s citem pro krásu vymodeloval umělecký řemeslník. Ve skutečnosti ledová vrstva jen kopíruje tvar lodi, přesněji řečeno obrysy všeho, co je připevněno k lodnímu trupu: velké navijáky před kapitánským můstkem tvoří mohutné, zaoblené linie a trochu připomínají nevelký kopec nebo lyžařskou sjezdovku, železné nosníky na rybí kádě trčící z paluby budí představu amerických mrakodrapů, zábradlí na okrajích paluby se proměnilo v zahradní zídky, dráty a lana, obvykle silná nanejvýš jako prst urostlého námořníka, vypadají teď spíš jako odpadní potrubí; vlečné háky u obou lodních boků se proměnily v hroudy ledu stejně jako palubní nástavba a veškeré vybavení člunové paluby včetně toho, co mělo být naší spásou: záchraných člunů. A pak je tu vyvýšenina na špici lodi, příďová nástavba s kladkami a rumpály. Z té se stal jeden velký ledovcový příkrov připomínající vrchol Bárðarbungy na ledovci Vatnajökull,

kam se před několika lety zřítíl dopravní letoun. Posádku našli až za několik dnů. Navzdory očekávání byla naživu, i když většina lidí už piloty odepsala. Když se pak příští jaro lidé vydali obhlédnout vrak letadla i s nákladem, celý stroj už zmizel kdesi hluboko v čím dál silnější ledové vrstvě. Stejný osud potkal i americké letadlo s ližinami, které pro ztroskotance vyslala na ledovec armáda Spojených států: okamžitě po přistání přimrzlo k ledu, a tak ho tam museli nechat. Když lidé jen pár měsíců nato dorazili na místo havárie, dávno už ho spolkla ledová pokrývka. Právě s takovými nezadržitelně rostoucími ledovcovými horami se teď posádka *Racka* pouštěla do boje. Všichni byli navlečení do toho nejteplejšího, co na palubě měli: na nohou holínky vysoké až k tříslům a navrch nepromokavé námořnické bundy. Někteří svírali v ruce kladiva, jiní hasáky, kterými se na traulerech utahují a povolují matice, další zas kusy trubek, palice nebo sekerky na maso; loďmistr zvaný bocman třímal velký kladkový pajcr, kterému by se na pevnině říkalo páčidlo. Velitelé posádky se vyzbrojili zdánlivě drobnými sekerkami na led, na palubě měli všehovšudy dvě. Vzali si je na přední palubu, z té bylo jedno velké kluziště, a proto se museli pokaždé, když se na ně valila vlna

nebo když se loď rozhoupala, něčeho pevně přidržel. Většinou o nic nešlo, ale teď byly všechny vhodné úchyty schované pod ledem. Trauler se naštěstí kymácel o poznání méně, než bývá za podobného počasí zvykem; drtivá tíha ledovce svírajícího loď způsobovala, že se plavidlo po každém náklonu do strany vyrovnávalo dost neochotně. Loď se sice vždycky snažila napřímit, ale nebylo to moc platné, protože paluba se pod podrážkami holínek do vodorovné polohy stejně nikdy nedostala, neustále se strmě nakláněla a nápor vln navíc přicházely zcela nečekaně a pokaždé všechno spláchly. V takových chvílích se člověk musel držet zuby nehty, protože chladné moře se bouřilo a neskrápělo loď sprškami, nýbrž pořádnými vodopády.

Námraza sice vypadala jako ledovcová masa nebo ohromná křišťálová plastika, ale rozbít ji a drtit bylo snazší, než by se mohlo na první pohled zdát; stačila jedna dobře mířená rána na kovovou příčel nebo zamrzlý drát, a hned se uvolnil pořádný kus, třeba i půlmetrový, nebo dokonce větší, byla-li rána dost prudká a správně sedla. Pohled na dobře odvedenou práci zahřeje u srdce, ať člověk dělá cokoli, a tady byl výsledek patrný okamžitě. Posádka se do díla vrhala s vervou a zábradlí, zcela pohřbené pod námrazou,

po několika ranách odhalilo svou původní podobu. Ze začátku to byla svým způsobem zábava, vykuknout se smáčeným obličejem zpod štítku rybářského klobouku a změřit si očima drát, obrostlý ledem tak, že připomínal sud, ale jakmile se do něj párkrát s patřičným rozmachem třísklo, ledové sklo popraskalo a drát se zjevil v celé své kráse, různé velké úlomky ledu se rozletěly po palubě nebo se vymrštily do vzduchu a zmizely ve větru. Práce jim tak šla hezky od ruky a bylo s podivem, jak rychle vraceli lodi její tvar, zakrátko se vyloupl další kus pracovní plochy v kovovém odstínu, případně natřený barvou, většinou hnědou a černou. Člověku se při té práci snadno rozutíkaly myšlenky, to ale chlapi rozhodně nesměli dopustit, museli si dávat pozor na vlnobití, které loď soustavně bičovalo. Když palubu zalila voda, museli se muži pevně chytit některého nově odhaleného výčnělku. Nad jejich hlavami stál u okénka můstku kapitán a sledoval hladinu, vlny byly někdy tak vysoké, že musel zaklánět hlavu, aby dohlédl až tam, kam dosahovaly. Na takové odhady byl kapitán ovšem machr, a když zpozoroval, že se vysoko čnící hřbet co nevidět zlomí a vlna chrstne na palubu, zařval: VODA! Když vlna zase opadla, měly na sobě všechny kovové části, které byly ještě před

chvilkou nádherně čisté, zase ledový škraloup a ten rychle sílil. Sytily ho další vlny, které se na ně řítily, i mračna všudypřítomné vodní tříště, která se mísila s hustým sněžením. Brzy to už zase nebyl žádný tenký zmrazek. Lana a kovové výčnělky, které posádka před chvilkou úspěšně zbavila ledu, se hned musely čistit nanovo, jenže teď muži cítili lehkou únavu a oblečení, které si před prací navlékli, už nebylo suché a hřejivé; při takové námaze se z nich pod nepromokavou bundou doslova kouřilo. Když se museli sklánět pod nápořem nejvyšších vln, stékaly jim studené čůrky pod bundu a navíc hrozilo, že jim proud vody valící se přes palubu nateče do holínek.

Led se z drátů a lan na zábradlí odlupoval celkem hladce, ale pak tu byly ledovce, které vyrostly na navijácích a příďové nástavbě neboli kastelu, s těmi už to bylo horší. Na nich se nic nezatřásl ani nezhouplo, ať se do nich mlátilo sebevíc, krunýř byl jako z oceli, chladný a mlčenlivý jako ledovce v islandských pustinách. Největší siláci s ohromnými palicemi se na ně přesto vrhli, a když měli štěstí, jako třeba u žebříků na kastel, dokázali odlomit celý velký kus. Tím ovšem nesnáze nekončily, tyhle ledové hroudy začaly s rachotem klouzat po palubě a člověk si musel dávat pozor, aby ho nesrazily; námořníci dobře

vědí, že pohyblivé kusy ledu dokážou nadělat větší paseku než přimrzlá vrstva kdekoli jinde na lodi. Nejen že jedna taková hrouda potopila nový trauler, který s téměř sty muži na palubě mířil na stejná loviště jako *Racek*, ale před necelým půl stoletím se plovoucí kus ledu stal osudným i slavnému *Titaniku* s nějakými dvěma tisícovkami pasažérů. Hrouda tančící po kluzké palubě dokáže leckterému námořníkovi způsobit pořádné trable. A navíc se loď nijak neodlehčila. I když se někde podařilo odštípnout tlustou vrstvu námrazy, led pořád zůstával na palubě. Muži ty uvolněné kry honili se sekerkami na led a palicemi a snažili se je roztrástit na dostatečně malé úlomky, aby se daly spláchnout do palubního odtoku. Větší kusy pak společnými silami zdvihali a házeli do moře.

Všichni, kteří na *Rackovi* otloukali led, měli kolem pasu ovázaný silný provaz, jehož druhý konec byl uchycený k lodi. Muži z ubikací na přídi museli čekat, než se mezi kapitánským můstkem a kastelem natáhlo lano. Teprve tehdy dostali pokyn, aby vylezli nahoru na palubu a po malých krůčcích ji s rukama pevně svírajícíma lano přešli. Když se takhle posila přidala k partě pracantů, začali všichni vehementně drtit led, který se navrstvil na navigačním můstku.

Šlo to slušně, až na to, že se při jednom úderu vysypalo okno kapitánského můstku, zrovna to u lodního telegrafu, odkud kapitán velel lodi nejčastěji. Jindy by se rozbité okno okamžitě muselo zakrýt nějakou deskou, aby se zabránilo vpádu lezavého větru, sněhu a vlnobití, ale kapitán si okamžitě uvědomil, že otevřené okno je alespoň prozatím praktické, protože krusta ledu přimrzlá k palubní nástavbě téměř bránila ve výhledu z ostatních oken.

Plavba z Islandu byla zdlouhavá a teprve před čtyřmi dny dorazili na loviště. Propluli dvanáct set námořních mil jižně od grónského mysu Farvel a dojeli až sem, do revíru u Newfoundlandu, kde lodě všemožných národů celý loňský rok ve velkém lovily okouníka. V úterý třetího února za svítání kapitán posádce přikázal, aby připravila vlečné síť. Muži se v tom mrazivém bezvětrí vyrojili na palubu; venku bylo pět pod nulou, třebaže se plavili mnohem jižněji, než když lovili v domácích pobřežních vodách. Tady bylo ale moře ledové, mezi Grónskem a Kanadou se valil studený mořský proud a narážel na teplejší vody, které se valily z jihu. V místě, kde se oba proudy setkávají, se jednak zdvihají velmi vysoké vlny a jednak tam bývá hodně ryb, protože se

tam kupí a víří rybí potrava. V moři i ve vzduchu to vřelo životem. Posádka vídala početná hejna racka tříprstého, létala jim nad hlavou na každodenní ranní výpravě na severovýchod. Islandští námořníci tuto část oceánu proto pojmenovali Racčí bankou. Loviště křižovaly i další lodě, traulery *Skerpla* a *Harpa* z islandského Hafnarfjörðuru lovily nedaleko od nich, my z *Racka* jsme s nimi byli v telegrafickém kontaktu. Někde se tu vyskytoval i *Eyfirðingur* ze severu a *Garpur* z východních fjordů – to byla nejnovější a nejmodernější loď z celé flotily, majestátní a svižné plavidlo vyrobené před rokem či dvěma v Západním Německu. Při plavbě jižně od mysu Farvel ho ale zaskočilo prudké vlnobití, tamní posádka vysílačkou líčila, že to bylo jako narazit na betonovou stěnu: vzedmutá vlna se zprudka opřela do můstku vpředu na pravoboku a roztříštila lodní reflektory a sedm oken. Kormidelníkovi i ostatním, kteří zrovna stáli na velitelském stanovišti, sahala ledová voda až do podpaží a bylo velké štěstí, že to telegrafistu nesmetlo do moře, když se na levoboku vyvrátily dveře z pantů a moře se tudy řinulo ven. Nejdřív to vypadalo, líčili námořníci z *Garpura* ostatním lodím vysílačkou, že se budou muset vrátit na Island, přístroje na můstku nefungovaly a všechny byly poškozené,

ale nakonec se jim je podařilo nějak zprovoznit, jenomže první, co zaslechli, když je dali jakž takž do kupy, bylo volání o pomoc z dánské lodi, která ztroskotala u jižního Grónska a hlásila, že se potápí; *Garpur* okamžitě obrátil kurz a spěchal na místo, odkud volání o pomoc zhruba přicházelo, jenže se ukázalo, že jsou od nich příliš daleko. Když spolu s dalšími plavidly dorazil na místo, už nic nenašli, snad jen jakýsi úlomek vraku, jenž muži matně rozeznali v mlze. Posádka amerického letadla, které jim kroužilo nad hlavami, tvrdila, že viděla na hladině plavat záchranný kruh. K nám do Racčí banky měl také dorazit trauler *Poseidon* z Reykjavíku. Na *Rackovi* jsme počítali s tím, že celou tu dlouhou cestu z domova až sem poplujeme spolu, plánovali jsme, že vyrazíme téhož večera, ale na *Poseidonu* se cosi přihodilo a o pár dní se zpozdl, což ostatně nebylo nijak výjimečné.

Posádka *Racka* se vyhrnula na palubu; nejdřív všichni obdivovali let tříprstých racků a pak si navlékli rukavice a pustili se do práce. Všem šla pára od pusy; vzduch byl mrazivý a moře ledovější, než si člověk dokáže představit. Většina z nás se učí ve škole, že voda zmrzne, když teplota klesne na nulu. Tady zjevně řádily nějaké čáry. To dělá ta sůl, poučovali machři znalí věci ostat-